

PATERNALISM

Sissejuhatus

Paternalism (ld *pater* "isa") on isiku või institutsiooni võim kellegi üle viimase enda huvisid silmas pidades. Paternalismi nimetatakse ka eesthoolduseks.

- Paternalismi võib ilmutada:
 1. riik;
 2. mingi grupi liider või juhtkond;
 3. arst või arstide kolleegium;
 4. inimese perekond ja teised lähedased isikud.

Paternalismi esindavad nt *Aristoteles ja John Stuart Mill*.

Lühiiseloostus

- Eeldatakse, et see, kelle suhtes ilmutatakse paternalismi, ei suuda ise kompetentselt otsustada, mida on tema huvides kõige kasulikum teha.
- Seega – paternalismi puhul piiratakse inimese vabadust ja privaatsust.
- Paternalism on arvatavasti õigustatud siis, kui nt patsient ei suuda kompetentselt otsustada, milline raviviis on tema jaoks kõige parem.

Mõned näited paternalismist

1. Eutanaasia sooritamine – arst, arstide kolleegium või patsiendi lähedane isik **otsustavad eutanaasia sooritamise kasuks**, kuna patsient ise pole ajusurma tõttu võimeline enam millegi üle otsustama.
2. **Religioosse kogukonna liider** jagab kogukonna liikmetele juhiseid selleks, kuidas on õige ja hea elada.
3. Riigi valitsus **keelab inimestel mingi tegevuse avalikes kohtades** (nt suitsetamise; paternalistliku seisukoha äärmuslikud pooldajad keelaksid selle ka kodus ära, sest seal viibib inimene suurema osa oma ajast).
4. Kui sillale minnes ähvardab inimest **ainult oht**, mitte paratamatu hukkumine, siis Milli arvates on **inimese enda asi**, kas seada end ohtu või mitte ning kellegi pole õigust teda takistada – teda peaks ainult ohu eest hoiatama.

Siinjuures on erandiks lapsed, hullumeelsed ning ärritunud inimesed, keda tuleks tõepoolest takistada. (Milli arvamus)

Näited riigipaternalismist

1. Riik keelab elava või surnud inimesega geneetiliselt identse inimolendi loomise.
2. Riik nõuab, et mootorrattur kannaks kiivrit.
3. Riik ei luba müüa tubakatooteid nii, et pakendid oleksid kauplustes nähtaval kohal.

4. Riik nõuab, et mootorsõidukiga reisija kasutaks turvavööd.
5. Alkoholireklaam on piiratud või keelatud.
6. Riik määratleb autori mõiste ning kehtestab sealjuures autoriõiguste kaitse perioodi pikkuseks inimese eluiga+70 aastat.
7. Erasisikutel on riigi poolt keelatud anda tubakat alaealistele.
8. Riik kohustab täiskasvanud lapsi hoolitsema oma vananevate vanemate eest.
9. Riik määratleb abielu mõiste.
10. Riik kehtestab kõrged kütuseaktsiisid, et piirata kütuse tarbimist keskkonna säästmise nimel.
11. Riik kehtestab mitmerealistel maanteedel sõidukiiruse piirangu.
12. Riik korraldab vaktsineerimise kõigile kodanikele.

Paternalismi kriitika

1. Paternalism piirab inimese valikuvabadust.
2. Paternalism ohustab inimese õigust eraelule.
3. Paternalism alahindab inimese võimet tulla oma eluga toime.

Edasiseks mõtlemiseks

- Kes peaks otsustama selle inimese kompetentsuse üle (või mis on sellisel juhul kõige määravam?), kes soovib järjekindlalt teiste kompetentsuse üle otsustada?
- Kui Sinu elukaaslasel on suitsidaalsed kalduvused, siis kas peidaksid tema eest tablette või lased tal endal otsustada?
- Kas ja millisel määral on õigustatud vanemate paternalism laste suhtes?

Kasutatud allikad

Mill, John Stuart. *Vabadusest*. Tallinn, Hortus Litterarum 1996.

Meos, Indrek. *Filosoofia sõnaraamat*. Tallinn, Koolibri 2002.

Meos, Indrek. *Filosoofia põhiprobleemid*. Tallinn, Koolibri 1998.